

DVORAC I PERIVOJ PLEMIĆKE OBITELJI JANKOVIĆ U SUHOPOLJU

Suhopolje je noviji naziv za Terezovac, naselje u dravskoj ravnici istočno od Virovitice, na podravskoj magistralnoj cesti koja vodi u Osijek. Pretpostavlja se da je selo dobilo naziv Terezovac po kraljici Mariji Tereziji, ali nije isključena ni pretpostavka da ime dolazi od Terezije Janković rođ. Püler, žene Ivana Nepomuka pl. Jankovića Bribirskoga i Voćinskoga, koji je 1802.-1816. godine podigao u selu velebnu klasicističku crkvu posvećenu sv. Tereziji Avilskoj. Jači razvoj naselja počinje tek dolaskom u taj prostor plemićke obitelji Janković od Bribira i Voćina (Jankovich de Priberd et Vuchin). Sve do sredine 18. stoljeća područje

CASTLE AND GARDENS OF THE NOBLE STANKOVIC FAMILY IN SUHOPOLJE

The area of Suhopolje was marshy and uninhabited until the mid 18th century and, since that time the castle was gradually built until the early 20th century. It changed appearance and facades and was converted from the initial outhouses to a manor of the noble Janković family. The picturesque neogothical entrance with turrets that links the central building with the west wing of the castle was built in the late 19th century. The latest big work in the central edifice of the castle was undertaken in 1942 when a stage and new entrance were added to the big hall. More recently, the gardens suffered significant damage and were reduced in size and, in that respect, a huge football stadium was built on the premises, which nowadays serves no purpose. A short while ago the abandoned castle was sold and its future use is now unknown. However, the ruins and the gardens have been thoroughly cleaned.

kada njime upravlja Dvorska komora. Nakon smrti Ivana Nepomuka pl. Jankovića 1817., koji je kupio taj

napustio Suhopolje i preselio se u Mađarsku, gdje je posjedovao vlastelinstva Gicz i Öreglak. Suhopolje je prodao 1931. godine.

Jugoistočno pročelje dvorca

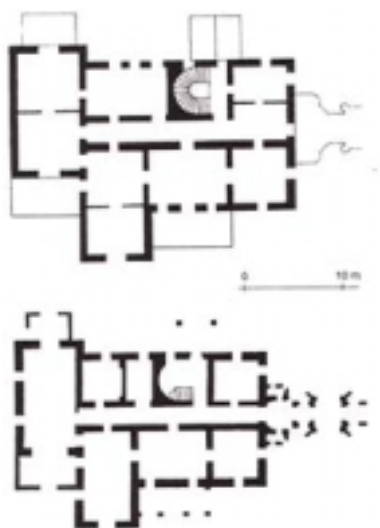
Na prijelomu 19. i 20. stoljeća, kada je vlasnik Suhopolja bio Elemir pl. Janković Bribirski i Voćinski, vlastelinstvo je zauzimalo površinu od 11.153,58 hektara (19.398 jutara). Glavni proizvodi vlastelinstva bili su pšenica, kukuruz, vino te građevno i ogrjevno drvo. Poznati su tada bili konji i velika pastuharnica Elemira Jankovića. Upravitelj vlastelinstva u doba Elemira bio je Vladislav Besz, a Antun Müller bio je vlastelinski nadšumar. U sklopu vlastelinstva bilo je tridesetak jutara vinograda u Rezovačkim Krčevinama, veli-

Suhopolja bilo je močvarno i nenasanjeno. Nakon provedenih melioracijskih zahvata sredinom 18. stoljeća, prostor je isušen pa otud i naziv Suhopolje (Szuho-Polye). U drugoj polovici 18. stoljeća naselje mijenja naziv u Terezovac, da bi se u 20. stoljeću vratio prvobitni naziv Suhopolje. Suhopolje je do početka 19. stoljeća bilo dio voćinskoga vlastelinstva (vidjeti tekst pod naslovom Voćin). Grofovi Caraffa posjedovali su taj posjed od 1703. do 1765. godine, od

posjed vjerojatno potkraj 18. stoljeća, voćinska gospoštija dijeli se u dva dijela: južni, veći dio sa sjedištem u Voćinu nasljeđuje Ivanov stariji sin Josip, a sjeverni dio, sa sjedištem u Terezovcu, nasljeđuje mlađi sin Stjepan. Potkraj šezdesetih godina 19. stoljeća posjed je naslijedio Stjepanov sin Josip. Josipov sin Elemir postao je vlasnik Suhopolja nakon 1880. Nakon Elemirove smrti 1917. godine imanje nasljeđuje njegov sin Andrija (Endre). On je 1918.

Katastarska karta iz 1862. godine

Tloris kata (gore) i tloris prizemlja (dolje)

ko imanje u Čemernici, nekoliko pustara i zvjerinjak. Zvjerinjak se nalazio sjeverno od Čemernice i naziv je zadržao do danas. Uzgajale su se životinje za lov: jeleni, srne, fazani i zečevi. Bio je ograđen i 1907. godine površina mu je bila osamdeset jutara.

U godinama nastajanja ove knjige, dvorac u Suhopolju bio je prazan, otvoren i bez kontrole, poluruševan i prepušten propadanju. Zaklonjen drvećem zapuštenoga i uništenoga perivoja, dvorac se osobito od kraja Drugoga svjetskog rata neodgovarajuće koristio i neprimjereno održavao. Nakon odlaska Andrije grofa Jankovića u Mađarsku 1918. godine, u dvorcu je živio vlastelinski upravitelj Verfy s obitelji, a neko vrijeme i ruske izbjeglice nakon Prvoga svjetskog rata. Vlastelinstvo kupuje 1931. godine Hrvatsko-slavonska banka za parcelaciju i kolonizaciju iz Zagreba. Godine 1942. dvorac je došao u vlasništvo najprije Hrvatskoga dioničarskoga prometnog društva iz Virovitice, a 30. listopada u posjed Hrvatske školske i prosvjetne zaklade *Dr. Ante Starčević* za općinu Suhopolje. Nakon Drugoga svjetskog rata u dvorcu je neko vrijeme bila smještena ratna siročad, a zatim do 1973. osnovna škola i stanovi. Od tada do

1991. godine dvorac i perivoj koristi poduzeće *Poljoprivreda* iz Suhopolja. Današnji dvorac u Suhopolju nastajao je od sredine 18. do početka 20. stoljeća. Tijekom toga razdoblja on je dograđivan i pregrađivan, mijenjao je izgled pročelja, te je od sklopa zgrada izvorno gospodarskoga značenja pretvoren u vlastelinsko sjedište stambeno-gospodarskih obilježja. Prve vlastelinske zgrade nastale su 1750., a veliki sklop stambenih, gospodarskih i upravnih zgrada izgrađen je 1775. godine, kada je u Suhopolju ustrojeno glavno sjedište voćinske gospoštije kojom je upravljao prefekt (glavni upravitelj Dvorske komore). Iz toga doba potječu tri zgrade (krila)

đena je velika konjušnica sjeveroistočno od dvorca. Potkraj šezdesetih ili početkom sedamdesetih godina 19. stoljeća, kada je posjedom upravljao Josip pl. Janković, unuk Ivana Nepomuka, nekadašnja upraviteljeva kuća i tadašnje vlastelinsko sjedište dograđeno je i pregrađeno, tako da je barokna zgrada preoblikovana u neoklasicistički dvorac. Zgrada je tlocrtno povećana: produžena je u smjeru istoka, na sjevernom su pročelju dograđeni istaknuti rizalit i altana, a na južnom (dvorišnom) pročelju veranda. Mansardni je krov uklonjen, svodovi na katu zamijenjeni su stropovima, u unutrašnjosti je izvedeno novo kameno stubište, a

Neogotički ulza u dvorac

današnjega dvorca, poslije znatno preoblikovane. Središnja barokna zgrada bila je upraviteljeva kuća, pravokutnoga tlorisa, jednokatnica s velikim mansardnim krovom. Današnje zapadno krilo dvorca izvorno je bilo slobodnostojeća dugačka prizemna zidana zgrada u kojoj se nalazila kuhinja i sobe pandura te podrum i druge pomoćne prostorije. U današnjem istočnom krilu dvorca, također zidanoj dugačkoj prizemnici s podrumom, bile su prostorije žitničara, ostave za vrtlara, spremišta u podrumu te stanovi računovođe i žitničara. Potkraj 18. st., kada je vlasnik postao Ivan Nepomuk pl. Janković, izgra-

ročelje je dobilo neoklasicističke uresne pojedinosti, kao što su kutni "klesanci", timpanon s obiteljskim

Elimir Janković Voćinski

grbom, balustrade i dr. Potkraj 19. ili početkom 20. stoljeća Elemir pl. Janković gradi slikovit neogotički ulaz s tornjićima, kojim je središnja zgrada arhitektonski spojena sa zapadnim krilom sklopa dvorca, a zapadno i istočno krilo dobivaju na bočnim pročeljima neogotičke zupčaste zabate. Posljednji značajniji arhitektonski zahvat na središnjoj zgradi dvorca izveden je 1942., kada su u prizemlju rizalitnoga istaka, u velikoj dvorani, dograđeni sa sjeverne strane pozornica, a s južne ulaz u dvoranu.

Začetke perivoja uz suhopoljski dvorac naći ćemo u drvoredima kraja 18. i početka 19. stoljeća, koji su odredili granicu poslije uobličena perivoja. Drvored bijelih topola išao je sjeverozapadnim rubom perivoja, drvored lipa sjeveroistočnim rubom, odnosno duž ceste Virovitica-Osijek, a drvored hrasta južnim rubom perivoja, duž puta što je vodio prema imanju Lepirovac, istočno od Terezovca. Mihovil pl. Kunić spominje 1834. godine drvored na prilazima Terezovcu: drvored jablana (vjerojatno posađen u doba Napoleona početkom 19. stoljeća) te drvored mladih kestenova i platana, koji naziva "najljepšim drvoredom u Hrvatskoj".

Aleja grabova u perivoju

Perivoj; vrt i voćnjak, kako su prikazani na katastarskoj karti iz 1862., oblikovani su najvjerojatnije dvadesetih godina 19. stoljeća kada je vlasnik gospoštije postao Stjepan pl. Janković. Da je perivoj postojao 1834. godine, potvrđuje spomenuti Kunićev članak u časopisu *Allgemeine Deutsche Garten-Zeitung*, gdje on najavljuje podroban opis perivoja, ali on nije nikada bio objavljen. Za nastanak perivoja vezana je priča koju spominju stariji stanovnici Su-

hopolja, prema kojoj se buduća žena Stjepana pl. Jankovića nije htjela udati dok ne uredi perivoj i dok cijeli sklop dvorca ne poprimi rezidencijalna obilježja. Vrtno-parkovno oblikovanje okoliša dvorca, na površini od oko 10 hektara, pokazuje nekoliko svrhovitih i oblikovnih cjelina, dobro zamjetljivih na katastarskoj karti iz 1862. godine. Ispred glavnoga sjeverozapadnoga pročelja dvorca nalazio se cvjetni perivoj u ulozi pretprostora i ukrasa dvorca: Njegov izvorni izgled bio je očuvan još tridesetih godina 20. stoljeća. Južno od dvorca, jedan do drugoga, bili su pejsažni perivoj, povrtanjak (kuhinjski vrt) sa staklenikom i voćnjak. Povijesna slika okoliša dvorca posve je izmijenjena i uvelike uništena novim sadržajima i izgradnjom šezdesetih godina 20. stoljeća. Danas je perivoj dvorca u Suhopolju gust šumarak u kojemu tek rijetke pojedinosti - npr. staro drveće, grabova aleja ili kapela-mauzolej – podsjećaju na nekadanju pejsažno-romantičarsku zamisao južnoga perivoja.

Mladen i Bojana Obad Ščitaroci

Preneseno iz knjige:

Dvorci i perivoji Slavonije - od Zagreba do Iloka

SADAŠNJE STANJE

U posljednje su vrijeme dvorac i perivoj u Suhopolju ipak doživjeli zna-

čajne promjene. U perivoju je svojedobno izgrađen restoran koji je kas-

nije nadograđen i dopunjen kuglanom. Pokraj restorana bilo je uređeno nogometno igralište, a upravo je to igralište 1995. godine uređeno u pravi stadion za klub *Mladost 127* koji se tada natjecao čak i u Prvoj hrvatskoj nogometnoj ligi. Sada lijepi stadion stoji napušten i prazan jer je klub rasformiran, a povremeno se njime koriste jedino nogometaši veterani. Postoje određeni planovi da ga se pokuša iskoristiti i nekako staviti u funkciju. Dakako ne više na nekadašnjoj razini niti u tom rang natjecanja.

To nam je sve rekao Velimir Drakuć, pročelnik Ureda za graditeljstvo, stambeno-komunalne odnose i zašti-

Sadašnje stanje zapuštenog jugoistočnog pročelja

Dvorci i perivoji

tu okoliša općine Suhopolje. Od nje-
ga smo saznali da je tijekom prošlog
ljeta, na javnoj licitaciji, prodan i
dvorac, koji je za našeg posjeta bio
zaista u očajnom stanju. Kupila ga
je tvrtka *Abacus* iz Makarske u vlas-
ništvu Ladislava Šišića. Novi je vlas-
nik sanirao krovšte, očistio sav naba-
ceni otpad iz dvorca i ponešto uredio

pročelje. No sada su radovi stali i na-
vodno je ponovno oglašena prodaja.
Novi je vlasnik ujedno temeljito očis-
tio i park i uklonio sve otpale i otrgnu-
te grane.

Restoran u parku, vlasništvo *Poljo-
privrede* iz Suhopolja nije radio za
našeg posjeta, a ne radi ni danas. Ne-
kada je poslovao zaista vrlo dobro

posebno dok su se u njegovoj blizini
održavale prvoligaške utakmice, a
ispred njega su se zaustavljali i mnogi
autobusi na redovitim linijama pre-
ma Našicama i Osijeku. No sudbina
je tog restorana sada potpuno neizvje-
sna, baš kao stadiona i samog dvorca.

B. N.
